

Vormsi Spordihoone toimimismudel

Sissejuhatus ja eesmärk

Vormsi valla uus spordihoone valmib 2025. aasta novembrikuus osana Läänemaa spordiobjektide arendamise koostööprojektist. Spordihoones on spordisaal suurusega 557m², mis mahutab täismõõtmes võrkpalli-, korvpalli-, sulgpalliväljaku ning lisaks garderoobid, saun, pesuruumid, inventariladu ja jõusaaliala. Käesoleva toimimismudeli dokumendi eesmärk on esitada selged põhimõtted ja juhised spordihoone efektiivseks kasutamiseks ning haldamiseks. Hästi läbimõeldud plaan ja ühtne tegevusmudel on vältimatult vajalikud, et tagada uue spordihoone kestlik toimimine ning parim teenus kogukonnale. Dokument on koostatud Vormsi Vallavalitsusele ametliku suunisena, mille alusel korraldada spordihoone igapäevane töö, kasutus ja areng. Toimimismudel arvestab ühtlasi Vormsi Lasteaed-Põhikooli, kohaliku elanikkonna ning valla kui terviku huve ja vajadusi, et spordihoone kasutamine toetaks nii hariduslikke, tervislikke kui ka sotsiaalseid eesmärke kogu kogukonnas.

Kasutusvaldkonnad ja sihtrühmad

Spordihoone on planeeritud mitmekülgseks kasutamiseks erinevate sihtrühmade poolt. Peamised kasutajad ja kasutusvaldkonnad on järgmised:

- **Vormsi Lasteaed-Põhikool:** Kool on üks prioriteetsemaid kasutajaid. Spordihoonet kasutatakse õppetöö raames liikumistundide läbiviimiseks ning lasteaia liikumistegevusteks. See tagab lastele kaasaegsed ja ohutud sportimisvõimalused koolipäeva jooksul ning toetab noorte liikumisharjumuste kujunemist. Koolil on võimalus kasutada saali ka oma ürituste (spordipäevad, võistlused) tarbeks kokkulepitud aegadel.
- **Kohalikud huviringid:** Kohalikud spordi- ja liikumisharrastuse klubid (nt saalihoki- ja tantsuringid) võivad spordihoonet kasutada treeningute läbiviimiseks. **Püsimasutajad** – klubid või grupid, kellel on regulaarsed treeningajad – saavad kindlad ajad nädala graafikus ning neile kehtivad soodsamad tingimused (vt hinnastuspõhimõtted). Mitmekesine treeningprogramm alates algajatest kuni kogenud sportlasteni aitab haarata võimalikult laia sihtrühma.
- **Kohalik kogukond ja individuaalkasutajad:** Spordihoone on avatud kõigile Vormsi elanikele vaba aja sportimiseks. Korraldatakse avatud **rahvaspordiüritusi**, tervisevõimlemist, laste ja perede liikumispäevi jms. Samuti on võimalik üksikisikutel kasutada spordihoone ruume omal käel – näiteks broneerida aeg sõpruskonnaga saalijalgpalli mängimiseks või kasutada jõusaali individuaaltreeninguks. Erineva tasemega huvilistele on kavas pakkuda mitmekesiseid programme ja teenuseid, et igaüks leiaks endale sobiva liikumisviisi.

- **Naabervaldade ja -linnade sportijad:** Koostöös naabritega saab spordihoonet kasutada ka piirkondlikult. Näiteks Läänemaa teised koolid või spordiklubid võivad korraldada Vormsil treeninglaagreid, sõpruskohtumisi ja võistlusi. See annab võimaluse spordihoonet maksimaalselt rakendada ka perioodidel, mil kohalik koormus on väiksem (näiteks koolivaheajad või suvekuud). Selline regionaalne kasutus tugevdab sidemeid naabervaldadega ning aitab jagada ressursse efektiivsemalt.
- **Üle-eestilised spordialaliidud ja klubid**
Vormsi spordihoone arendamisel nähakse olulist rolli ka üle-eestiliste spordialaliitude ja suuremate klubide kaasamisel. Koostöös alaliitudega (nt Eesti Korvpalliliit, Eesti Võrkpalliliit, Eesti Sulgpalliliit jt) saab pakkuda saarel koolitusi, kohtunike- või treenerite täiendõppeprogramme, spordilaagreid ning hooajaeelset ettevalmistust väiksemates gruppides. Vormsi looduslähedane ja rahulik keskkond võimaldab sportlastel keskenduda kvaliteetsele treeningule eemal suurlinna mürast, samas kui kaasaegne sisetarbeks mõeldud sporditaristu tagab kõik vajalikud tingimused. Samuti on võimalik teha koostööd spordiklubidega, kes otsivad uusi ja inspireerivaid kohti laagrite ja ürituste korraldamiseks. Selline üleriigiline koostöö aitab tugevdada Vormsi kuvandit kui aktiivse elustiili sihtkohta ja toetab spordihoone kestlikku kasutust aastaringiselt.
- **Turistid ja külastajad:** Vormsi saar on suvel populaarne sihtkoht ning spordihoonet saab tutvustada ka külastajatele. Turistidele võib pakkuda võimalust kasutada jõusaali või osa võtta saali avatud treeningutest (näiteks suvised võrkpalliõhtud kohalike ja külaliste segavõistkondadega). Koostöös turismiinfoga levitatakse teavet spordihoone kasutusvõimaluste kohta, et aktiivset puhkust veetvad turistid teaksid, et Vormsil on nüüd kaasaegsed sportimistingimused.

Laiem eesmärk on, et spordihoone teenindaks **kogu kogukonda** – alates lastest ja noortest kuni täiskasvanute ja eakateni – ning oleks vajadusel avatud ka laiemale ringile. Mitmekülgne kasutajaskond tagab spordihoone maksimaalse kasutuse ja mõju terviselikumise edendamisel Vormsi vallas.

Spordihoone kasutamise reeglid ja põhimõtted

Spordihoone kasutamisele kehtestatakse ühtsed reeglid ja põhimõtted, mis tagavad kõigile turvalise, õiglastel tingimustel ja eesmärgipärase kasutuskogemuse. Alljärgnevalt on toodud olulisemad kasutusreeglid ja korralduse põhimõtted:

- **Üldine kasutuskord:** Spordihoone **sisekorra eeskiri** koostatakse ja tehakse kättesaadavaks kõikidele kasutajatele juba hoone sissepääsus ja valla kodulehel. Eeskirja täitmine on kõigile kohustuslik ning selle rikkumisel on vallavalitsusel õigus rakendada meetmeid (sh hoonest ajutine keeld). Kasutuskorras sätestatakse muuhulgas turvanõuded, hügieeninõuded ning käitumisreeglid.

- **Broneerimine ja graafik:** Spordihoone kasutamine toimub **eelbroneerimise alusel kinnitatud graafiku järgi**. Vald määrab spordihoonele administraatori või haldaja, kes koordineerib broneeringute haldust. Broneeringute tegemine toimub kas vallavalitsuse veebipõhises süsteemis või otsekontaktina haldajaga (telefoni ja e-posti teel). Vabade aegade kohta saab infot spordihoone haldusjuhilt, kes uuendab regulaarselt avalikku kasutusgraafikut. Koolitundide ajad, püsikasutajate treeningud ja avalikud vaba kasutuse ajad plaanitakse graafikusse selliselt, et oleks tagatud nii kooli õppetöö sujuvus kui ka kogukonna ligipääs vaba aegadel. Graafikut vaadatakse üle ja kohandatakse vastavalt vajadusele (nt hooajalisus, üritused).
- **Avamisajad: Eeldatavad lahtiolekuajad** on planeeritud järgmised – argipäeviti orienteeruvalt kl 8.00–21.00, millest kooli kasutusaeg on päevasel ajal (näiteks kl 8–15) ja õhtupoolikutel kl 15–21 on hoone avatud kogukonna treeningutele. Nädalavahetustel on spordihoone avatud vastavalt kokkulepitud ürituste ja broneeringute alusel, näiteks laupäeva-pühapäeva pärastlõunati. Täpsed lahtiolekuajad kinnitatakse vastavalt tegelikule nõudlusele ja haldusressursile. Võimalusel rakendatakse paindlikku graafikut – kui on huvilisi hilisõhtuseks kasutuseks või varahommikuseks treeninguks, saab haldaja kokkuleppel hoone avada ka väljaspool tavapärast aega.
- **Juhtimine kohapeal:** Spordihoones viibib määratud aegadel (nt koolipäevadel) kohapeal **vastutav isik** – haldusjuht, kes tagab korra ja abistab vajadusel kasutajaid. Väljaspool alalist valveaega toimub hoonesse sissepääs kokkulepitud korras (nt elektroonilise uksekaardi või võtmelaenutuse alusel usaldusväärsetele püsikasutajatele). Tagatud on, et igal kasutuskorral on määratud **vastutav isik/juhendaja/treener**, kes vastutab reeglite järgimise eest. Spordihoone välisuks, saali ja jõusaali uks saavad elektroonsed kood-lukud, millega on võimalik hoonesse sisenemine ka tavapärasest lahtiolekuajast erineval ajal.
- **Ohutus ja käitumine:** Kõik kasutajad peavad hoidma spordihoones korda ning järgima ohutusnõudeid. Spordisaali tohib siseneda **ainult puhaste sisejalatsitega**, mis ei riku põrandat (välisjalanõud ja mustad tallad on keelatud). Spordihoones on keelatud suitsetamine, alkoholi või narkootiliste ainete tarbimine ning muu tegevus, mis ohustab turvalisust või rikub üldist korda. Alaealised lapsed tohivad spordihoones viibida vaid järelevalve all; eeskätt **jõusaali ei lubata alla 16-aastaseid** ilma vastutava juhendajata. Iga kasutaja on kohustatud kasutama varustust sihipäraselt ning heaperemehelikult – pärast treeningut tuleb vahendid panna tagasi oma kohale ning ruumid jätta puhtusse. Hoone sulgemisel kontrollitakse, et tuled on kustutatud ja veekraanid kinni (korra tagamiseks võivad pikemaajalisel kasutusel olevad grupid määrata oma liikmetest korrapidaja). Spordihoone vara kahjustamise korral on **kahju tekitaja kohustatud kahju hüvitama** vastavalt vallavalitsuse kehtestatud korrale.
- **Eri sihtrühmade kasutuspõhimõtted: Kooli kasutus:** kooli õppetööks on spordihoone kasutamine esmajärjekorras ja tasuta.

Kogukonna treeningud: vallavalitsus võib kehtestada kogukonna ühistreeningutele kindlad ajad (nt “avatud saali” tunnid, kuhu saab tulla eelregistreerimata) – nende raames on kõigil soovijatel võimalik tasuta või sümboolse tasu eest sportida. **Klubid/huviringid:** saavad sõlmida vallaga kasutuslepped regulaarsete aegade suhtes; leppes sätestatakse nende vastutus hoone korrashoiu eest oma treeningu ajal ning võimaluse korral panus (nt klubi aitab vabatahtlikult inventari hooldada). **Turistid ja väliskasutajad:** nende puhul rakendatakse broneerimiskohustust piisava etteteatamisega ning määratakse vastutav kontaktisik, kes ava- ja sulgeb hoone ning jälgib korda.

- **Varustus ja ruumide jaotus:** Spordihoone ruumide (põhisaal, jõusaal) kasutus võib toimuda paralleelselt, kui ruumide jaotus seda võimaldab. Näiteks saab põhisaalis toimuda pallimäng samal ajal, kui jõusaalis harjutavad individuaalkasutajad. Graafiku koostamisel arvestatakse ruumide läbilaskevõimet ja välditakse kokkupõrkeid erinevate tegevuste vahel. Igas ruumis tuleb järgida selle ruumi spetsiifilisi reegleid (nt jõusaalis masinate desinfitseerimine pärast kasutust, pallisaalis ainult puhta spordivarustuse kasutamine jne).

Kokkuvõtlikult lähtutakse kasutusreeglite kehtestamisel põhimõttest, et **kõigil on võrdne võimalus ja turvaline keskkond sportimiseks**, samas on erinevate kasutajarühmade vajadused tasakaalus. Ühtne kasutuskord tagab, et spordihoone teenib sihtotstarbelist eesmärki – edendada liikumisharrastust ja kogukonnatunnet Vormsi vallas.

Haldus- ja juhtimismudel

Spordihoone haldus- ja juhtimismudel kirjeldab vastutusvaldkondi, osapoolte rolle ning otsustusstruktuuri. Mudeli alusel toimub spordihoone igapäevane majandamine ning strateegiline juhtimine koostöös kõigi sidusrühmadega. Peamised rollid ja vastutusjaotus on järgnevad:

- **Vormsi Vallavalitsus:** Vallavalitsus omab ja juhib spordihoonet omavalitsusüksuse vara ja teenusena. Vallavalitsus kinnitab spordihoone kasutuse strateegia, eeskirjad ning hinnakirja, samuti tagab eelarve kaudu vajalike ressursside eraldamise. Vallavalitsuse tasandil määratakse spordihoone eest vastutav isik või organisatsioon. Vallavalitsus teostab järelevalvet, et toimimismudelit järgitakse ning et spordihoone tegevus vastab valla huvidele ja arengukavale. Vajadusel moodustab vallavalitsus spordihoone nõukogu või juhtkomisjoni, kuhu kuuluvad kooli, kogukonna ja vallavalitsuse esindajad, et olulisi küsimusi ühiselt arutada.
- **Spordihoone haldus ja vastutusjaotus:** Vormsi spordihoone igapäevase toimimise eest vastutab kohapeal määratud haldusjuht/haldaja. Tegemist on isikuga, kes võib olla Vormsi Vallavalitsuse või partnerorganisatsiooni palgaline töötaja ning kelle ülesandeks on hoone operatiivne juhtimine.

Haldusjuht/haldaja tegeleb igapäevaste küsimustega nagu kasutusgraafikute koostamine, ruumide broneeringute koordineerimine, ligipääsude ja võtmete korraldamine, kasutajate juhendamine, turvalisuse jälgimine ning väiksemate probleemide kohene lahendamine. Samuti vastutab ta sise-eeskirjade täitmise jälgimise eest ning on esmaseks kontaktiks kasutajate tagasiside kogumisel.

- **Spordihoone laiem haldus ja teenuste arendamine** (nt hinnastamine, koostöölepingud, kommunikatsioon, sihtgruppide laiendamine, turundus ja ürituste müük) võib olla usaldatud kogenud partnerile. Selline mudel võimaldab kasutada suurema organisatsiooni kogemust ja võrgustikku, tagades professionaalse teenusehalduse ning laiemat nähtavust väljaspool Vormsi valda. Oluline on, et rollid ja vastutusala on selgelt määratletud ning erinevad osapooled teevad koostööd eesmärgiga tagada spordihoone kestlik ja mitmekülgne kasutus.
- **Vormsi Lasteaed-Põhikool:** Kool on spordihoone võtmekasutaja ja koostööpartner haldamisel. Kool koostöölatab oma tunniplaanid ja üritused spordihoone haldajaga, et tagada sujuv ajakava. Koolipersonali (näiteks liikumisõpetaja) võib volitada spordihoones korra hoidmiseks kooli kasutusaegadel. Kool osaleb võimalusel spordihoone arengut käsitlevates aruteludes, tuues esile õpilaste vajadused. Samuti aitab kool edastada õpilastele ja lapsevanematele infot spordihoone reeglite kohta ning kujundada noorte hoiakut spordihoone heaperemehelikul kasutamisel.
- **Hooldus- ja tehniline tugi:** Vallavalitsus tagab, et spordihoone tehniline hooldus (küte, ventilatsioon, elekter, veevärk) ja korrashoid on kindlustatud kas valla töötaja või lepingu alusel hooldusteenuse pakkuja kaudu. Haldusjuht, teeb vajalikud ülevaatused ning lahendab tehnilised probleemid. Tema roll on tagada, et hoone on alati tehniliselt töökorras ja ohutu kasutada (vt ka kvaliteedistandardite peatükk).
- **Kasutajad ja partnerid halduses:** Püsis kasutajatest huviringid või MTÜd võivad sõlmida vallaga koostöölepinguid, mis defineerivad nende rolli spordihoone kasutamisel ja panuse haldusse. Näiteks kui kohalik spordiklubi kasutab saali igal nädalal, võib lepinguga anda neile teatud kaasvastutuse (korraldavad oma ürituste ajal pileti- või osalustasude kogumist, aitavad peale treeningut saali korrastada jne). Samuti kaasatakse võimalusel vabatahtlikke (nt lapsevanemad, aktiivsed kogukonnaliikmed) ürituste korraldamisel ja järelevalves, et vähendada palgalise personali koormust – siiski jääb lõplik vastutus alati määratud haldajale.
- **Juhtimisstruktuur:** Oluliste otsuste vastuvõtmiseks peetakse regulaarselt (nt kord kvartalis) halduskoosolekuid, kus osalevad vallavalitsuse esindaja, spordihoone haldaja, kooli esindaja ning vajadusel aktiivsete kasutajate esindaja. Nendel koosolekutel vaadatakse üle spordihoone kasutus (statistika, tekkinud mured), rahastamine ja eelarve täitmine, kavandatakse sündmused ning arendusvajadused. Selline koostööpõhine juhtimismudel tagab, et info liigub ning kõik osapooled saavad panustada spordihoone arendamisse. Jooksvate küsimuste lahendamiseks on haldajal volitus teha igapäevaseid otsuseid (nt lubada erandkorras ajutist graafikumuutust) kooskõlas kehtestatud üldpõhimõtetega, teavitades vajadusel vallavalitsust.

Haldus- ja juhtimismudeli eesmärk on **tagada selge vastutusjaotus ning tõhus koostöö**. Vallavalitsus loob raamistiku ja toetab, haldaja juhib igapäevategevust, kool ja kogukond on tihedalt kaasatud. Niisugune mudel aitab spordihoonet juhtida läbipaistvalt, paindlikult ja jätkusuutlikult, vältides segadust vastutuses või kommunikatsiooniprobleeme.

Hinnastuspõhimõtted ja finantsmudel

Spordihoone ülalpidamine ja tegevuse rahastamine toimub mitmest allikast: valla eelarveline tugi, kasutustasud ja võimalikud projektitoetused või sponsorlus. Hinnastuspõhimõtted kehtestatakse eesmärgiga tasakaalustada kaks aspekti – tagada **kogukonnale maksimaalne juurdepääs ja soodne võimalus sportida** ning samal ajal katta mõistlikus ulatuses spordihoone ülalpidamise kulusid. Alljärgnevalt on kirjeldatud kavandatavad hinnastuspõhimõtted eri sihtrühmadele ja finantsmudeli põhimõtted:

- **Kooli ja noorte kasutus:** Vormsi kooli õpilaste liikumistunnid ja kooliga seotud spordiüritused on **tasuta** (nende kulud katab vald oma eelarvest, kuna tegemist on haridusliku põhitegevusega). Samuti on kavas, et **valla noortele** (nt noortekeskuse rühmad, alaealised spordihuvilised) on spordihoone korrapärane kasutamine tasuta või minimaalse tasuga. Näiteks noorte huviringide treeningute puhul vald ei küsi saalitasu või teeb seda sümboolses ulatuses, et ükski laps ei jääks rahalistel põhjustel sportimisest kõrvale. See põhimõte on kooskõlas praktikaga, kus paljudes omavalitsustes saavad lapsed avalikes spordirajatistes treenida ilma lisatasuta.
- **Kohalikud täiskasvanud ja harrastajad:** Täiskasvanud Vormsi valla elanikud saavad spordihoonet kasutada **soodustingimustel**. See tasu võiks olla näiteks tunnipõhine rent või individuaalne kuutasu, ent määrad hoitakse võimalikult madalad. **Eakatele** ja erivajadustega inimestele kaalutakse samuti eritingimusi (nt tasuta kasutus teatud kellaaegadel), et soodustada laiemalt tervisesporti.
- **Kohalikud spordiklubid ja püsikasutajad:** Registreeritud MTÜdele või püsivatele treeninggruppidele kehtestatakse **soodushinnakirjad**. Kui klubi panustab oma tegevusega kogukonna sporti (nt treenib Vormsi noori) või aitab spordihoonet hallata, võib vald neilt tasu üldse mitte küsida või toetada neid läbi valla eelarve (eraldi sporditegevuse toetuste kaudu). Püsikasutajate jaoks, kes broneerivad saali regulaarselt (nt iganädalaselt kogu hooaja vältel), võib rakendada pakettpõhiseid hindu – näiteks kuutasu või hooajatasu, mis on kokkuvõttes odavam kui üksikkasutuse hinnad. Sellised **soodustused püsikasutajatele** motiveerivad grappe järjepidevalt tegutsema ning tagavad spordihoonele stabiilse kasutuse. Vajadusel sõlmitakse püsikasutajatega kirjalikud kokkulepped, mis fikseerivad nii kasutusgraafiku kui tasu ning võimalikud vastastikused kohustused (sh klubi kohustus teavitada ette, kui mingi broneeritud aeg ära jääb, jne).
- **Väliskülalised ja kommertskasutus:** Väljaspool Vormsi valda pärit üksikkülastajatele või gruppidele (turistid, muud spordiklubid, ettevõtted) kehtestatakse **standardne kasutustasu**. See võib olla veidi kõrgem kui kohalikele mõeldud tasu, kuid siiski konkureeriv, et soodustada spordihoone kasutamist ka väljastpoolt tulijatele.

Näiteks võib määrata tunnitasu spordisaali rendile või korraldada pääsmete müüki jõusaali kasutamiseks (päevapilet, nädalapilet). **Kommertssündmuste** (näiteks eraettevõtte spordipäev, tasuline spordilaager või võistlus, mille korraldaja teenib tulu) puhul rakendub täishind vastavalt hinnakirjale. Samas jääb ka siin võimalus teha erikokkuleppeid – kui sündmus toob kasu kogukonnale või mainekujunduslikku tulu Vormsile, võib vallavalitsus otsustada hinda alandada või ruumid tasuta anda. Kõik sellised erandid otsustatakse juhtumipõhiselt.

- **Hinnakirja kinnitamine ja läbipaistvus:** Spordihoone konkreetne **hinnakiri** koostatakse vallavalitsuse poolt peale kulude-tulude analüüsi läbiviimist ja avalikustatakse valla veebilehel ning spordihoones kohapeal. Hinnakirjas tuuakse eraldi välja soodustused sihtrühmade kaupa (nt noorte tasuta kasutus, pensionäridele soodushind, mittetulundusüritustele erihind). **Hinnastuspõhimõtete alus** on läbipaistvus ja õigluspõhimõte – kõik teavad, kes mille eest maksab või ei maksa.
- **Finantsmudel:** Spordihoone majandamiskulud (küte, elekter, vesi, koristus, personalikulud, inventari amortisatsioon) kaetakse esmalt valla eelarvest. Kasutustasudest laekuv tulu suunatakse tagasi spordihoone ülalpidamisse. Esimestel tegevusaastatel on eeldatavasti kulud suuremad kui kasutustasudest saadav tulu, mistõttu vald peab valmis olema **dotatsiooniks** eelarvest. Koostatakse põhjalik **kulude ja tulude analüüs** ning tasuvusarvutus, et leida optimaalne mudel ja hinnatase, mis on sotsiaalselt vastuvõetav ja majanduslikult mõistlik. Analüüsis hinnatakse erinevaid kasutusskeeme (palju on koolikasutus vs tasuline kommertskasutus) ja nendest tulenevat eelarvekoormust. Finantsmudeli planeerimisel otsitakse ka võimalusi **kulude vähendamiseks** – näiteks energiasäästlike lahenduste (LED-valgustus, tõhus ventilatsioon) rakendamisega hoone ekspluatatsioonikulude alandamine.
- **Liikmemaksu ja paketid:** Üks võimalus finantsilist jätkusuutlikkust parandada ja kasutajaid motiveerida on pakkuda **liikmepakette** või kuupileteid. Näiteks võiks Vormsi spordihoone juures toimida **jõusaali liikmesus**, kus kohalik elanik maksab kuutasu ja saab piiramatult jõusaali kasutada. Samuti võib kaaluda üldist “spordikeskuse passi”, mis teatud tasu eest lubab kasutada erinevaid treeninguid ja saali vaba aegu. Sellised paketid muudavad üksikkülastuse hinna soodsamaks ja soodustavad regulaarset kasutust. Liikmelisuse süsteem lihtsustab ka haldamist (vähem arveldamist iga korra pealt) ning loob kogukonnatunnet (inimesed tunnevad end klubi liikmetena).
- **Toetused ja sponsorid:** Finantsmudeli osana kaardistatakse võimalused saada spordihoone tegevuseks lisatoetusi. Näiteks võib taotleda **riiklikke toetusi** (sporditegevuse toetus, noorsootöö toetus) või osaleda projektides, mis aitavad katta treenerite palku või inventari soetamist. Samuti kaasatakse võimalusel **erasponsoreid** – kohalikud ettevõtted või saare külalised, kes on valmis panustama (vastu võiks pakkuda reklaamivõimalusi spordihoones vms). Iga lisarahastus aitab vähendada survet kasutustasudele.

Hinnastuspoliitika on läbimõeldud nii, et **kedagi ei jäetaks kõrvale** spordihoone kasutusest majanduslikel põhjustel, eriti oma valla elanikke.

Samas rakendatakse mõistlikku tasude süsteemi, et tagada spordihoonele püsiv sissetulek ja stimuleerida efektiivset kasutust. Finantsmudelit vaadatakse regulaarselt üle ning kohandatakse vastavalt tegelikule kasutusele ja kulude struktuurile.

Kvaliteedistandardid ja hooldus

Spordihoone teenuse kvaliteedi hoidmiseks kehtestatakse kõrged standardid nii hoone korrashoiu, varustuse seisukorra kui ka kasutajakogemuse osas. Kvaliteedistandardite järgimine ning pidev hooldus tagavad, et spordihoone on turvaline, puhas ja valmis teenindama kasutajaid igal ajal. Järgnevalt on välja toodud olulisemad kvaliteedi ja hoolduse põhimõtted:

- **Igapäevane koristus ja puhtus:** Spordihoones toimub **regulaarne koristus**, eriti pärast intensiivset kasutust (näiteks peale koolipäeva lõppu ja õhtuste treeningute järel). Koristus sisaldab põrandate puhastust (põrandapinnad pestakse/vahatatakse vastavalt vajadusele, et säilitada libisemiskindlus ja puhtus), rietusruumide ja duširuumide pesu, prügikastide tühjendamist ning spordivahendite korrastamist. Koristuse teostab kas valla palgatud koristusteenindaja või sisseostetud koristusteenus. Standard näeb ette, et hommikuti on hoone kasutusvalmis ja puhas, ning päevasel ajal hoitakse korda nii palju kui võimalik ka jooksvalt (näiteks kooli koristaja käib päeval korra üle). Vajadusel koostatakse **koristusgraafik** (päevaplaan), kus on määratud, millal milliseid alasid koristatakse.
- **Tehniline hooldus ja järelevalve:** Spordihoone tehnosüsteemid (küte, ventilatsioon, elekter, veevärk) nõuavad regulaarset hooldust. Sõlmitakse hoolduslepingud vastavate spetsialistidega või koormatakse valla tehniline personal hoone eest vastutama. **Ventilatsiooni ja küttesüsteemi hooldus** toimub vähemalt kord aastas (nt enne kütteperioodi algust) ning filtreid vahetatakse vastavalt tootja soovitudele, et siseõhk oleks kvaliteetne. Valgustus (sh avariivalgustus) kontrollitakse perioodiliselt, rikkis lambid vahetatakse viivitamatult. **Ohutusseadmed** – suitsuandurid, signalisatsioon, tulekustutid – läbivad regulaarse kontrolli kooskõlas tuleohutusnõuetega (tulekustuteid kontrollitakse kord aastas volitatud isiku poolt jne). Haldaja või majahoidja teeb **igapäevase visuaalse ülevaate** hoones, et märgata kohe näiteks purunenud klaasi, veevariid või muud ohtlikku. Ohutu keskkonna tagamiseks tuleb spordihoone rajatise ja vahendeid kontrollida ning hooldada iga päev – see tähendab, et enne kasutuspäeva algust veendutakse ruumide korrasolekus.
- **Spordivahendite ja inventari hooldus:** Koostatakse nimekiri kogu spordihoone inventarist (pallid, võrkpallivõrgud, korvpallirõngad, matid, trenaažöörid jne) koos vastutavate isikutega nende seisukorra eest. **Vahendite korrasolekut kontrollitakse** regulaarselt (nt iganädalaselt treenerite/haldaja poolt) ning fikseeritakse inventariraamatus. Kui ilmneb mõne vahendi rike või kulumine (näiteks katkine trenaažööri detail, lagunenu pall), siis kas parandatakse see kohe või võetakse kasutusest ajutiselt välja ja hangitakse asendus. Eesmärk on, et kasutajatele on alati saadaval toimivad ja ohutud spordivahendid. Samuti hoitakse inventariruum korrastatuna – iga ese omal kohal – et vältida segadust ja varustuse kadumist.

Kasutajad juhendatakse, et nad annaksid teada kohe, kui mõni vahend puruneb või on ohtlik, ning see info edastatakse haldajale kiirelt.

- **Ohutusnõuded ja -vahendid:** Spordihoone vastab kehtivatele ohutusnõuetele. Päästeplaan ja evakuatsiooni skeem on hoones nähtaval kohal ning töötajad on kursis tegutsemisjuhistega hädaolukorras. Spordihoones on olemas **esmaabipunkt** koos esmaabikarpide ja juhistega, samuti soovitatavalt elustamisvahendid (nt AED – defibrillaator) juhuks, kui keegi saab terviserikke. Personali (sh kooli õpetajad, administraator, treenerid) koolitatakse esmatasandi esmaabis ning ohuolukordade lahendamises, et nad suudaksid vajadusel kohe reageerida. Igasugusest tõsisemast õnnetusjuhtumist spordihoones koostatakse raport vallavalitsusele ning analüüsitakse juhtunut, et ennetada edaspidi sarnaseid olukordi. Hoones rakendatakse ka **videovalvet** või vähemalt registratuuri juures on valvelaua logiraamat, kuhu märgitakse, kes ja mis ajal hoonet kasutas – see lisab turvatunnet ning distsipliini. Kõik potentsiaalselt ohtlikud kohad või seadmed märgistatakse nähtavalt (hoiatussildid märgivad libeda põranda puhastuse ajal, remondis olevad vahendid jmt).
- **Klienditeeninduse ja rahulolu standard:** Spordihoone töötajad käituvad professionaalselt ja abivalmilt. Kehtestatakse põhimõte, et iga kasutaja küsimus või mure leiab tähelepanu. Haldaja tagab, et kontakttelefon ja e-post on tööajal kättesaadavad ning küsimustele vastatakse õigeaegselt. Kasutajate rahulolu jälgitakse (vt monitooringu peatükk) ning kaebustele reageeritakse kiirelt. **Kvaliteedistandardi** hulka kuulub ka kasutajamugavus: spordihoones hoitakse sobivat temperatuuri, piisavat ventilatsiooni (värske õhu juurdevool vastavalt normidele, et CO₂ tase ei tõuseks liigselt treeningu ajal), head valgustust vastavalt spordialade vajadusele ning helisüsteemi toimimist (nt muusika ja teadustused üritustel). Need tegurid mõjutavad otseselt kasutajate kogemust ja tervist, seetõttu pööratakse neile pidevat tähelepanu.
- **Hooldusplaan ja vastutus:** Koostatakse detailne **hooldusplaan** koos sageduste ja vastutajatega. Näiteks: igapäevane koristus (koristaja), iganädalane suurpuhastus spordisaalis (koristaja + haldaja ülevaatus), igakuine inventari kontroll (haldaja/treenerid), kvartaalsed tehnosüsteemide kontrollid (tehnik), aastane üldhooldus ja remondiplaan (vallavalitsus/haldaja). Haldaja peab hoolduslogi, kuhu märgitakse tehtud hooldustööd ja avastatud puudused. Selline süsteem võimaldab ennetada probleemide kuhjumist ning tagab, et spordihoone **vastab alati kvaliteedinõuetele**.

Regulaarsed hooldustoimingud, selged standardid ning kohusetundlik järelevalve kindlustavad, et Vormsi spordihoone on alati puhas, turvaline ja valmis kasutajatele parimat võimalikku sportimiskogemust pakkuma.

Koostööpartnerid ja võrgustikud

Vormsi spordihoone edukas toimimine ei piirdu vaid saare-sisese tegevusega – oluline on teha koostööd laiemalt, et õppida teistelt, jagada ressursse ning tuua spordihoonesse rohkem tegevust. Alljärgnevalt on välja toodud peamised potentsiaalsed koostööpartnerid ja võrgustikud ning võimalikud koostöövormid:

- **Lääne Maakonna Spordiliit Läänela:** Arvestades, et spordihoone rajamine toimub osana Läänemaa ühisest sporditaristu projektist, on loomulik partner maakondlik spordiliit Läänela. Koostöö Läänelaga võib hõlmata: ühiste ürituste korraldamist (maakonna meistrivõistluste etapp Vormsil teataval spordialal), seminaride toomist Vormsile, noorte talentide tuvastamist ja suunamist maakondlikele spordisündmustele jne. Läänela saab aidata ka spordihoone turundamisel maakonna sees, suunates siia klubisid või gruppe, kes otsivad treeningpaiku.
- **Naabervallad ja -linnad (Läänemaa ja Hiiumaa):** Hea koostöö naabritega võib täita spordihoone graafikut ning pakkuda Vormsi elanikele uusi võimalusi. Näiteks **Haapsalu linn** ja **Lääne-Nigula vald** võivad olla huvitatud koos Vormsiga spordilaagreid korraldama: noored sportlased veedavad näiteks nädala Vormsil laagris, kasutades spordihoonet treeninguteks ning saades samas osa saare elamusest. **Hiiumaa vald** on teine naaber meretagune – koostöö Hiiumaaga (nt Emmaste, Käina spordikeskustega) võiks tähendada sõpruskohtumisi, kus kord tuleb Hiiumaa võistkond Vormsile ja järgmisel korral vastupidi. Naabervaldadega võib sõlmida ka **ühisprojekte** – jagatakse treenerite ressursse (üks treener käib mitmes vallas ringi, sh Vormsil), korraldatakse ühisüritusi (Läänemere saarte spordimängud vms). Selline võrgustik parandab spordihoone kasutust ja integratsiooni piirkonna spordielu ning tugevdab regionaalset koostööd.
- **Vormsi saare organisatsioonid ja asutused:** Kohapealsete partnerite seas on oluline koht **Vormsi koolil** (kes on käsitletud eespool kui kasutaja), aga ka **Vormsi rahvamajal**. Koostöös rahvamajaga saab spordihoones korraldada tervise- ja spordipäevi, mis seovad kultuuri ja liikumise (nt rahvatantsuüritused, messid, laatade sportlikud tegevused). Noortekeskusega koos saab planeerida noorte vabaajategevusi spordihoones (näiteks korra nädalas noorteõhtu sportmängudega). **Vormsi perearsti või tervisekeskusega** võiks samuti suhelda: arstid võivad suunata patsiente tervisesporti tegema ning spordihoone saab pakkuda ruumi näiteks taastusravi võimlemisrühmadele. **Kogukonna MTÜ-d** on samuti partnerid spordihoone kasutuse ideede genereerimisel ja vabatahtlike leidmisel.
- **Spordiklubid ja -liidud väljaspool Vormsit:** Eri spordialade alaliidud (näiteks Eesti Korvpalliliit, Võrkpalliliit) võivad olla huvitatud, et Vormsi spordihoone oleks nende alade tegevustes kaardil. See tähendab, et Vormsil võiks aeg-ajalt toimuda näiteks mõne madalama liiga etapp, kontrollvõistlus või seminari-laadne üritus treeneritele. Kuulumine vastavatesse võrgustikesse (nt liitumine ametlikult spordiregistriga, et spordihoone oleks nähtav treeningpaigana) aitab seda saavutada.

Üleriigilised spordiüritused – Näiteks Eestis korraldatavad üritustesarjad – kui neil on regionaalseid etappe, saab Vormsi kandideerida võõrustajaks. Kuigi logistika tõttu pole suurvõistlusi ehk realistlik korraldada, on väiksemad sündmused võimalikud.

- **Turismi- ja ettevõtluspartnerid:** Spordihoone võib haakuda ka turismivõrgustikuga. **Läänemaa turismiinfokeskuse** materjalid võiksid sisaldada infot, et saarel on olemas spordihoone ja mida seal teha saab (nt “aktiivse puhkuse võimalused Vormsil”). Samuti saab teha koostööd majutusasutustega: kui nemad võõrustavad näiteks korporatiivkliente või laagrigruppe, saavad nad pakkuda spordihoone kasutust oma pakettides. **Ettevõtted** – võivad toetada spordiüritusi sponsorlusega või auhindadega, mis loob sideme kohaliku ettevõtlusega.
- **Rahvusvahelised kontaktid:** Kuigi esialgu on fookus kohalikul ja regionaalsel tasandil, ei ole välistatud ka rahvusvaheline koostöö. Vormsi sõprusomavalitsused välismaal või spordiprojektid (nt Läänemere saarte koostöö) võiksid tulevikus spordihoonet kasutada näiteks rahvusvahelise noortelaagri kohana. Sellised projektid võivad tuua lisavahendeid (EL projektid) ning elavdada spordihoone kasutust.

Koostööpartnerite leidmine ja hoidmine on **teadlik protsess**. Juba spordihoone käivitamise faasis planeeritakse kohtumisi võimalike partneritega väljaspool Vormsit, et leida ühisosa ja käivitada ühistegevusi. Vormsi Vallavalitsus ja spordihoone haldaja tegutsevad aktiivselt **võrgustiku loomisel**, osaledes maakondlikes spordikoosolekutes, suheldes teiste spordikeskuste juhtidega ning tutvustades Vormsi spordihoone võimalusi. Regulaarne kommunikatsioon (nt sotsiaalmeedia postitused) aitab hoida Vormsi spordihoonet pildil. Eesmärk on, et spordihoone ei oleks suletud lokaalprojekt, vaid **integreeritud osa laiemast spordivõrgustikust**, tuues kasu nii saarele kui ka partneritele.

Arendusvõimalused ja monitooring

Toimimismudel ei ole staatiline – seda tuleb ajas jälgida, hinnata ja vajadusel täiendada. Arendusvõimaluste peatükk kirjeldab, kuidas plaanitakse spordihoone tegevust edasi arendada ning milliseid meetodeid kasutatakse toimimise monitoorimiseks ja tulemuste hindamiseks. Eesmärk on tagada, et spordihoone tegevus püsiks jätkusuutlik, vastaks kasutajate vajadustele ning oleks pidevas parenemises.

Arendusvõimalused:

- **Teenuste ja programmide arendus:** Lähtudes kasutajate huvist ja tagasisidest, arendatakse spordihoones pakutavaid teenuseid. Näiteks kui selgub, et kogukonnas on huvi uue spordiala vastu (nt lauatenis, jooga, võitluskunst), kaalutakse vajaliku inventari soetamist ja vastava treeningu lisamist programmi. Samuti võib spordihoone hakata pakkuma **tasulisi treeningu gruppe** juhendajaga (nt seltskonnatants, ringtreening), kui leitakse kvalifitseeritud juhendaja ja piisav huviliste hulk.

Teenuste portfelli arendamisel jälgitakse trende ja parimaid tavasid teistes sarnastes keskustes – näiteks võib üle võtta mõne eduka algatuse naabervallast. Pidev teenuste uuendamine aitab hoida spordihoone populaarse ja elavana.

- **Taristu ja vahendite arendus:** Tulevikus on võimalik laiendada või parendada spordihoone taristut. Innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtt (nt **digitaalne broneerimispaneel** ukse juures, nutikad lukud, mis avanevad mobiilirakendusega, energiakulu monitooringusüsteemid) on samuti arendustegevused, mis võivad tõsta kasutusmugavust ja vähendada halduskulusid. Iga suurem arendusidee hindamisel tehakse eelhindang kulude-tulude kohta ning kaasatakse kasutajate arvamust. Vallavalitsus võib spordihoone arendamiseks eraldada investeeringuid (nt iga paari aasta järel uuendatakse spordivahendeid või renoveeritakse kulunud pindu).
- **Personal ja kompetentside arendus:** Kui spordihoone kasutus kasvab, võib osutuda vajalikuks personali arvu suurendada või nende oskusi arendada. Näiteks võib tulevikus olla põhjendatud palgata täiendav treener või noorsootöötaja, kes korraldab spordihoones regulaarseid treeninguid teatud rühmale. Samuti investeeritakse olemasoleva personali koolitusse – haldaja ja juhendajad saadetakse aeg-ajalt täiendkoolitustele (sh esmaabi, spordikeskuse juhtimise, laste sporditegevuse metoodika vms alal), et parandada teenuse kvaliteeti. **Koostöövõrgustike** kaudu (nt Läänela) saab tuua Vormsile koolituspäevi, mis on kõigile kasulikud. Hästi koolitatud ja motiveeritud personal suudab spordihoonet paremini arendada ning uusi ideid ellu viia.
- **Turundus ja nähtavuse suurendamine:** Arendusena nähakse ette ka spordihoone aktiivset turundamist. Vallavalitsus koos haldajaga töötab välja **turundusplaani**, mis võib sisaldada avalikust, regulaarselt toimuvat spordipäeva (nt “Vormsi liikumispäev” igal aastal), sotsiaalmeedia lehe haldust, uudislugusid vallalehes jne. Eesmärk on, et nii kohalikud elanikud, naabrid kui ka potentsiaalsed külastajad teaksid spordihoone võimalusi. Kui kasutajate arv jääb oodatust madalamaks, on kavas käivitada täiendavaid kampaaniaid (nt “Too sõber saali” tasuta proovikordade kampaania) kasutuse elavdamiseks. Spordihoone positsioneeritakse kui oluline **kogukonnakeskus**, mitte ainult seinte ja saaliga hoone – see peaks kujunema osaks Vormsi identiteedist (“Meie Spordihoone”).

Monitooring ja hindamine:

- **Kasutusstatistika kogumine:** Haldaja peab põhjalikku arvestust spordihoone kasutamise kohta. Iga broneering ja sündmus registreeritakse (kelle poolt, mis sihtrühmale, osalejate arv, kestus). Igakuiselt koostatakse **kasutusstatistika** – näiteks mitu tundi kuus oli saal hõivatud kooli poolt, mitu tundi kogukonna treeninguteks, mitu üritust toimus, hinnanguline külastajate koguarv jne. Samuti jälgitakse eraldi jõusaali külastuste arvu kui see on vabakasutusega. Need andmed võimaldavad näha trende (kas kasutus kasvab, mis ajad on populaarsemad, millised grupid jäävad passiivseks) ja teha faktipõhiseid otsuseid.

Kui avastatakse, et mõni oluline sihtrühm (nt teismelised tüdrukud või eakad) kasutab saali väga vähe, saab sellele reageerida eriprogrammiga nende aktiivsemaks kaasamiseks.

- **Tagasiside ja rahulolu:** Korrapäraselt (esialgu näiteks iga poole aasta järel, hiljem kord aastas) kogutakse kasutajatelt **tagasisidet**. Seda tehakse kas küsitlusvormide abil (digitaalselt või paberküsimustikuna spordihoones) või korraldades arutelukoosolekuid huvigruppidega. Küsimused puudutavad rahulolu graafiku, hindade, puhtuse, varustuse, personali käitumise jms osas. Tagasiside annab kvalitatiivse mõõtmise – kas inimesed on rahul ja mis on nende soovid. Eraldi tähelepanu pööratakse kooli tagasisidele (õpetajate ja õpilaste arvamus) ning püsikasutajatest klubide tagasisidele. Vallavalitsus ja haldaja analüüsivad saadud infot ning töötavad välja parendusplaane. Näiteks kui ilmneb rahulolematust avamisaegadega, otsitakse võimalusi neid pikendada või paremini kommunikeerida.
- **Finantsiline jälgimine:** Finantsandmete monitooring toimub eelarve raames – haldaja ja vallavalitsuse finantsspetsialist koostavad iga kvartal ülevaate spordihoone kuludest ja tuludest. Vaadeldakse, kas kulud püsivad eelarves ja kuidas laekuvad tulud võrreldes prognoosiga. Kui ilmnevad **kõrvalekalded** (näiteks kommunaalkulud on oodatust suuremad või tulused laekub vähem kasutustasudest), korrigeeritakse jooksvalt plaane – kas taotletakse lisaelarvet, otsitakse kokkuhoiukohti või tugevdatakse turundust tulu suurendamiseks. Aasta lõpul koostatakse spordihoone majandusaasta aruanne, mis on aluseks järgmise perioodi planeerimisele.
- **Kvaliteedikontroll:** Lisaks kasutajate tagasisidele teostatakse aeg-ajalt **sisekontrolli** kvaliteedistandardite osas. Näiteks vallavalitsuse esindaja või mõni sõltumatu ekspert teeb ülevaate: kontrollib koristuse taset (kas ruumid on puhtad), varustuse seisukorda, ohutusnõuete täidetust. Samuti võib läbi viia nn **müsteeriumikülastusi** – keegi külastab incognito spordihoonet tavakasutajana ja hindab teenindust. Tulemused fikseeritakse ning kui leitakse puudujääke, nõutakse haldajalt parandusmeetmete plaani. Selline kontroll aitab hoida lati kõrgel ja mitte lasta teenuse kvaliteedil ajapikku langeda.
- **Aruandlus ja otsustusprotsess:** Monitooringu tulemused esitatakse vallavalitsusele ning vajadusel vallavolikogule. Näiteks spordihoone haldaja koostab iga-aastase **aruande**, mis sisaldab kasutusstatistikat, finantsülevaadet, saavutusi (nt edukad üritused, uued koostööpartnerid) ja kitsaskohti. Selle aruande põhjal otsustatakse, kas on vaja korrigeerida toimimismudelit. Vallavalitsus võib alata toimimismudeli **ülevaate** – näiteks 2 aastat peale avamist tellitakse sõltumatu hinnang, kas esialgsed eesmärgid on täidetud ja mida võiks paremini teha. Kuna spordihoonete haldamisel esineb tüüpilisi väljakutseid (programmi valik, kulude kontroll, efektiivne kommunikatsioon), siis on oluline vaadata strateegiliselt üle pikaajaline pilt, mitte ainult reageerida päevaprobleemidele. Selline regulaarne hindamine ja planeerimine hoiab spordihoone arengukursil.
- **Jätkusuutlikkuse hindamine:** Iga aasta lõpus analüüsitakse ka spordihoone laiemat mõju ja jätkusuutlikkust. Kas spordihoone kasutajate hulk liigub kasvavas joones?

Kas vallaelarvest finantseerimise osakaal on vähenemas (tulude kasvu kaudu) või vähemalt stabiilne? Kas spordihoone tegevus aitab kaasa valla tervisenäitajate paranemisele (nt rohkem inimesi tegeleb liikumisharrastusega)? Need mõõdikud näitavad, kas toimimismudel töötab. Vajadusel tehakse strateegilised otsused – näiteks kui vaatamata pingutustele on kasutus madal, võib kaaluda tegevusmustrite muutmist või uute sihtrühmade kaasamist. Kui aga kõik näitajad on head, seatakse järgmised ambitsioonikad eesmärgid, et hoida arengutempot.

Spordihoone arendus ja monitooring **pidev tsükkel**: planeeri – tegutse – hinda – paranda. Vormsi spordihoone toimimismudelit jälgitakse hoolikalt ning kohandatakse vastavalt reaalsele oludele. Selline paindlik ja õppiv lähenemine tagab, et spordihoone ei jää üksnes heaks algatuseks, vaid areneb ajas koos kogukonna vajadustega ning pakub jätkuvalt kõrgel tasemel võimalusi liikumisharrastuseks. Spordihoone edu mõõdupuuks on rahulolevad kasutajad, täitunud spordisaalid ning tunnetus, et tegu on tõepoolest elava keskusega – seda saavutatakse üksnes järjepideva töö ja parenduste kaudu.

Peeter Lusmägi

Ühendus Sport Kõigile

02.10.2025